

Notulen van de vergadering van de Ministerraad op 15 jan. 1951

*'s Morgens te 10 uur aangevangen en 's middags voortgezet, Plein 2b.

Aanwezig: De Minister-President, Voorzitter, en de Ministers Van den Brink, Götzen, Joekes, Spitzen, Stikker, Struycken, Teulings en In 't Veld (de Ministers s'Jacob en Van Schaik zijn afwezig).

Tevens zijn aanwezig: Staatssecretaris Blom (bij de punten 2e - 9) en Staatssecretaris Moorman.

Secretaris: Drs. J. Middelburg.

- - -

3. Uniezaken

a. De kwestie Nieuw-Guinea

Minister *Van Maarseveen* deelt mede, dat de bespreking over de nota inzake de Nieuw-Guineaconferentie op Donderdag in de Tweede Kamer zal beginnen en Vrijdag en eventueel Dinsdag zal worden voortgezet. De *Minister-President* heeft Djumhana op bezoek gehad om voor de condoleantie aan Natsir te bedanken. Daarbij deelde hij mede, dat de Indonesische Regering omtrent Nieuw-Guinea bericht van de Nederlandse Regering zou verwachten.

Minister *Van Maarseveen* deelt mede, dat hij aan de Commissies voor Uniezaken stukken heeft gezonden betreffende de reacties op de mislukking van de Nieuw-Guineaconferentie; hieraan is ook het telegram van de HC toegevoegd. Staatssecretaris *Blom* constateert, dat in Indonesië niets van een boycott is gebleken, terwijl ook het Kabinet-Natsir niet is gevallen. Deze beide feiten geven hier en daar aanleiding tot de opinie, dat het mislukken van de Nieuw-Guineaconferentie generlei ongewenste gevolgen blijkt te hebben. Het is echter wenselijk in de Kamerdebatten niet aan zulk een optimistische reactie voet te geven van de zijde van de Regering, omdat de gevolgen nog niet zijn te overzien. Minister *Van Maarseveen* merkt op, dat er wel verschillende belemmeringen kunnen worden geconstateerd, o.a. de heffing van inschepingsgeld en de weigering om de gemengde justieële commissie bijeen te laten komen.

Minister *Lieftinck* acht het wenselijk, dat in antwoord op een eventuele vraag in het Kamerdebat, wat de Regering zal doen, niet de mogelijkheid wordt afgesneden, dat van Nederlandse zijde iets zal worden gedaan, doch dat dit punt zal worden opgehouden. De *Minister-President* is van oordeel, dat de Regering niet eenvoudig met de Indonesische Regering opnieuw besprekingen over de status van Nieuw-Guinea kan beginnen, aangezien men aan Indonesische zijde door de gestelde voorwaarden een dergelijk overleg heeft geblokkeerd. Spreker kan zich wel voorstellen, dat besprekingen worden gevoerd over de situatie zelf, b.v. over de Unie en de RTC, waarbij erop kan worden gewezen, dat Indonesië deze heeft gesloten met de wetenschap, dat over Nieuw-Guinea geen overeenstemming bestond. Eventueel zal ook contact met andere landen kunnen plaats vinden. Minister *Van Maarseveen* acht het vreemd, dat men van Indonesische zijde stelt bereid te zijn over Nieuw-Guinea opnieuw overleg te plegen, als wij het Indonesische standpunt van tevoren aanvaarden. Spreker is van oordeel, dat men deze kwestie voorzichtig zal moeten behandelen.

Minister *Mansholt* acht het wenselijk, dat van tevoren overleg in het Kabinet plaats vindt ten aanzien van het antwoord van Regeringszijde, als in de Kamer een bepaalde motie wordt gesteld. De *Minister-President* merkt op, dat voor nader overleg misschien geen gelegenheid zal zijn.

Staatssecretaris *Blom* deelt mede, dat in de laatste vergadering van de CAVI aan de subcommissie opdracht is gegeven na te gaan hoe de stand is van de verschillende overeenkomsten met Indonesië (welke overeenkomsten zijn afgewerkt, welke niet in werking treden enz.). Men zal dan voorbereid zijn, aangezien de Regering voor allerlei vragen kan komen te staan.

Minister *Lieftinck* merkt op, dat de Kamer mogelijk critiek zal uitoefenen op de passage in een van de Nederlandse nota's, waarin Nederland aanbiedt alle kosten van Nieuw-Guinea op zich te nemen. Indien men in de Kamer vraagt hoe de Minister van Financiën hierover oordeelt, zal men in een moeilijk parket komen, zodat men hierbij zich het beste van een positief antwoord zal kunnen onthouden. Minister *Van Maarseveen* merkt op, dat de bedoeling van deze passage hoofdzakelijk negatief is geweest, nl. dat voor het geval Nederland het feitelijk bewind over Nieuw-Guinea voert, niet aan Indonesië zal worden gevraagd een deel van de kosten hiervan te betalen. Minister *Lieftinck* informeert of deze aanbieding ook niet geldig was voor het geval de soevereiniteit aan de Unie zou worden opgedragen. De *Minister-President* is van oordeel, dat men dan zou kunnen bepalen, dat indien aan wensen van Indonesië ten aanzien van het beheer over Nieuw-Guinea gevolg wordt gegeven, Indonesië aan de kosten hiervan ook zal moeten medebetelen. Er is overigens thans geen uitzicht op een oplossing als deze.

Minister *Van Maarseveen* acht het wenselijk in het Kamerdebat van Regeringszijde te zeggen, dat Nederland wel open besprekingen over Nieuw-Guinea wil voeren, doch geen conditionele. Voorts zal men erop kunnen wijzen, dat Nederland een deel van zijn financiën en werkkraft in Nieuw-Guinea zal moeten opofferen, zodat garanties van Indonesische zijde geen zin hebben, aangezien Nederland alleen bereid zal zijn deze offers te brengen, indien Nieuw-Guinea onder Nederlands bewind staat. Minister *Stikker* maant tot voorzichtigheid om over de Kamer heen met Indonesië te debatteren. Minister *Van Maarseveen* merkt op, dat de Indonesische Regering in het parlement ook antwoord heeft gegeven aan Nederland en Amerika. Spreker is bereid dit deel van zijn antwoord reeds vooraf voor te bereiden en aan de Minister-President en Minister *Stikker* ter inzage te geven. Spreker informeert of een motie van afkeuring van de zijde van de VVD kan worden verwacht. Minister *Stikker* deelt mede, dat de VVD voor een motie van afkeuring zal stemmen. De fractie heeft zich niet positief uitgesproken over de vraag of het stemmen voor een motie van afkeuring ook betekent, dat spreker niet meer met instemming van de VVD in het Kabinet zitting zal hebben; het karakter van het Kamerdebat zal hierbij naar spreker van invloed zijn.

De *Minister-President* stelt voor na het Kamerdebat nader te bespreken wat de Regering terzake van de Nieuw-Guineakwestie zal doen. Aldus wordt besloten.

b. *De kwestie van de Ambonese militairen*

Minister *Van Maarseveen* deelt mede, dat Generaal Engles bij velen pogingen doet om te bewerken, dat de Ambonese militairen zullen worden overgebracht naar de Radjah Ampateilanden. In verband hiermede heeft spreker het Eerste Kamerlid Kerstens op bezoek gehad, aan wie hij de bezwaren tegen dit denkbeeld heeft uiteengezet. Intussen heeft spreker een bericht gelezen, dat de Indonesische Regering erop zou staan, dat de Ambonese militairen niet buiten Indonesië worden vervoerd. Spreker informeert of Simatupang reeds geantwoord heeft. Een vertegenwoordiger van de Radjah der Radjah Ampateilanden in Nederland zou overbrenging naar deze eilanden hebben ingewilligd, doch tevens hebben laten blijken, dat men deze Ambonese militairen liever niet had. De vertegenwoordiger van Nieuw-Guinea, Jouwe, heeft zich op overeenkomstige wijze uitgelaten. Minister *Van den Brink* heeft eenzelfde bezoek van de heer Kerstens gehad, terwijl Minister *Götzen* een overeenkomstig gesprek met de heer Jonkman heeft gehad. Staatssecretaris *Blom* meent, dat de Indonesische Regering geen bezwaar heeft tegen het brengen van de Ambonese militairen buiten Indonesië. Generaal Engles heeft aan spreker medegedeeld, dat de Ambonese militairen niet op Java kunnen afvloeien. Spreker heeft zelf gedacht aan het eiland Numfoor; de kans is dan kleiner dat men aansluiting bij de Republiek Zuid-Molukken proclameert.

Minister *Joekes* vraagt zich af of het niet beter is de Ambonezen naar verschillende eilanden, ook naar de Kei-eilanden, over te brengen dan naar één eiland. Minister *Van Maarseveen* acht het beter de Ambonezen eerst naar één plaats over te brengen, waarna men hen zal kunnen

verspreiden over verschillende eilanden. Het direct overbrengen naar verschillende eilanden zal zeer grote bedragen kosten.

De *Minister-President* herinnert eraan, dat de vorige maal ernstige bezwaren zijn geuit tegen overbrenging van de Ambonezen naar Nieuw-Guinea, doch dat het antwoord van Indonesische zijde zou worden afgewacht. Spreker acht het wenselijk, indien de Raad van oordeel is, dat de Ambonezen niet naar Nederland mogen worden overgebracht en evenmin op Java kunnen afvloeien, te onderzoeken of zij naar de eilanden om Nieuw-Guinea kunnen worden overgebracht. Men zal zich dan bewust moeten zijn, dat Nederland een permanente zorg zal houden. Intussen zal men ook bericht van de Indonesische Regering moeten afwachten; spreker kan zich moeilijk voorstellen, dat deze met overbrenging naar Nieuw-Guinea accoord zal gaan.

Staatssecretaris *Moorman* herinnert eraan, dat aan de Ambonese militairen is gevraagd voor 12 Januari mede te delen, welke keuze zij doen: afvloeien op Java of overbrenging naar bepaalde eilanden van de Zuid-Molukken. Daarop heeft men de eis gesteld van afvoer naar Nieuw-Guinea. Dit denkbeeld is destijds vooral afgestuit op bezwaren van Gouverneur Van Waardenburg, die overbrenging misdadig noemde, en op de verwachte tegenstand van Indonesische zijde. Spreker waarschuwt ervoor thans een besluit te nemen inzake een oplossing, die praktisch niet te realiseren zal zijn. Men zal in de eerste plaats een beroep op Gouverneur Van Waardenburg moeten doen. De afvoer van 12.000 mensen vraagt een grote organisatie. Men zal de Ambonezen in kleine groepen moeten afvoeren, waardoor deze ongewapend op de schepen komen.

Minister *Teulings* deelt mede, dat Minister s'Jacob en Dr. Prinsen nog een bespreking hebben gehad inzake de mogelijkheid om 3000 zielen naar Nederland over te brengen. De kosten hiervan zouden f. 9 à f. 10 mln. bedragen. Minister *Götzen* merkt op, dat bij overbrenging van een dergelijk aantal naar Nederland ook de andere Ambonezen zullen eisen hier heen gebracht te worden. De *Raad* blijft terzake bij zijn besluit, dat slechts een zeer klein aantal Ambonese militairen, die bij verblijf in Indonesië in gevaar zouden komen, naar Nederland kan worden overgebracht.

De *Minister-President* merkt op, dat overbrenging van de Ambonese militairen naar de bewoonde plaatsen op Nieuw-Guinea zelf bezwaarlijk is; overbrenging naar de verschillende eilanden zal men thans nog niet moeten afwijzen. Spreker stelt voor in de eerste plaats het standpunt van de Indonesische Regering te weten te komen en in de tweede plaats contact op te nemen met Gouverneur Van Waardenburg. Minister *Lieftinck* acht overbrenging naar Nieuw-Guinea zeer bezwaarlijk. Spreker heeft vernomen, dat er nog een kans is, dat Djumhana medewerking zal verlenen om de betrokkenen naar Ceram over te brengen; hiertoe zal men opnieuw een poging moeten doen. Anders zal men de betrokkenen naar de eilanden om Nieuw-Guinea moeten overbrengen. Spreker vraagt zich af of dit zoveel moet kosten als wel wordt verondersteld. In de eerste plaats zullen de betrokkenen voor de te leveren goederen moeten betalen, terwijl bovendien nog materiaal bij de KL aanwezig is. Voorts zal men aan de Amerikanen materiaal voor de overbrenging in tenten kunnen vragen. Spreker heeft vernomen, dat de Ambonese militairen bereid zijn zelf hutten te bouwen. Men zou enkelen vooruit kunnen zenden, niet als kwartiermeesters, doch als padvindders.

Minister *Van Maarseveen* stelt de vraag of men deze afwikkeling in eigen hand zal nemen of door inschakeling van de vertrouwensmannen van de Ambonezen. De *Minister-President* is van oordeel, dat men geen gebruik moet maken van de organisatie 'Door de eeuwen trouw'.

Spreker stelt voor na te gaan wie van de Ambonezen bereid is te gaan naar de plaatsen, waarvoor de Regering toestemming heeft gegeven; de mogelijkheid van Ceram nader te onderzoeken en zo nodig voorbereidingen te treffen voor de overbrenging naar eilanden om Nieuw-Guinea, indien zowel de Indonesische Regering als Gouverneur Van Waardenburg hiertegen geen overwegende bezwaren hebben.

De uitwerking van dit laatste punt zal in overleg tussen Minuor, Defensie, Verkeer en Waterstaat en Financiën moeten geschieden.
De Raad verklaart zich hiermede accoord.

Vervolgens schorst de Minister-President de vergadering tot des middags half drie.

Middagvergadering

Aanwezig: Dezelfden als 's morgens.

b. De kwestie van de Ambonese militairen (Vervolg.)

Minister *Van Maarseveen* deelt mede, dat intussen een telegram is ontvangen, waaruit blijkt, dat opnieuw 500 Ambonezen naar de Kei-eilanden zullen worden vervoerd. De *Minister-President* stelt voor in een antwoord uiting te geven aan de waardering voor het doorwerken aan een oplossing voor deze kwestie, onder mededeling, dat de Regering aanneemt, dat bedoelde Ambonezen accoord gaan met overbrenging naar de Kei-eilanden. Aldus wordt besloten.

c. De positie van de KPM (Zie brief van de Minister van Verkeer en Waterstaat d.d. 13 Januari 1951 no. 267522/DG; notulen Ministerraad d.d. 8 dezer.)

De *Minister-President* stelt voor de regeling van deze kwestie aan de betrokken Departementen over te laten. Minister *Lieftinck* merkt op, dat er een belangrijk punt ter beslissing staat nl. de kwestie van de reconstructie van de koopvaardijvloot in Indonesië. In Augustus 1949 is een overeenkomst gesloten, waarbij werd bepaald, dat deze reconstructie alleen door Nederland zal worden gefinancierd als de deviezeninkomsten ook aan Nederland ten goede komen. De *Minister-President* is van oordeel, dat men voor zover de reconstructie reeds gefinancierd is, de gelden niet zal kunnen terugvragen aan de Indonesische Regering, tenzij de schepen worden overgedragen. Als over dit punt geen overeenstemming tussen Financiën en Verkeer en Waterstaat kan worden bereikt, zal men dit schriftelijk voor de Raad moeten voorbereiden.

---

13. Subsidie aan het Indisch Instituut (Brief van Minister Götzen d.d. 9 Januari 1951 met bijlagen.)

Minister *Lieftinck* verklaart zich accoord met de onderhavige voorstellen; spreker stelt er prijs op als compensatie wordt gevonden voor de f. 50.000, die thans meer aan subsidie zal worden gegeven. Minister *Götzen* merkt op, dat compensatie niet mogelijk is. Minister *Van Maarseveen* acht het wenselijk, dat ook nog iemand zal worden aangewezen voor de voorlichting op Katholieke scholen en dat de kosten hiervan onder het subsidie worden gebracht. Minister *Götzen* is van oordeel, dat dit als voorwaarde kan worden gesteld. De Raad verklaart zich overigens accoord met de onderhavige voorstellen.

14. Subsidiëring standaardwerk over Nieuw-Guinea (Nota van Minister Götzen d.d. 4 Januari 1951.)

Minister *Götzen* deelt ter toelichting mede, dat meer dan 80 % van de kosten voor de samenstelling van dit standaardwerk reeds zijn uitgegeven. Minister *Rutten* acht het wenselijk dit standaardwerk in de belangrijkste bibliotheken van Nederland te plaatsen.

Minister *Lieftinck* heeft er bezwaar tegen voor de aankoop van 50 exemplaren additionele gelden aan te vragen. Mogelijk zal men deze aanschaffing ten laste van de begroting van Zuiver Wetenschappelijk Onderzoek kunnen brengen of anders op hoofdstuk XXIII. Minister *Rutten* merkt op, dat Zuiver Wetenschappelijk Onderzoek een stichting is; deze heeft bovendien een andere doelstelling dan het uitgeven van boeken.

De *Minister-President* stelt voor accoord te gaan met de aankoop van 50 exemplaren van het standaardwerk; tussen Minuor en Financiën zal nader worden overlegd over een regeling van de financiering hiervan. De Raad verklaart zich hiermede accoord. Minister

Lieftinck verzoekt aantekening, dat hij compensatie noodzakelijk acht. Minister *Götzen* merkt op, dat hij zich daartoe niet kan verbinden.

- - -